

Koeien herkauwen. Christenen ook?

‘Mediteren is niet het verzamelen van gedachten, maar het is een in het hart bewaren en overwegen van Gods Woord zoals Maria het bewaarde en overdacht. Het is een zich zo toe-eigenen van een Bijbeltekst, woord voor woord, dat men zich de overdachte woorden als vanzelf in de loop van de dag herinnert.’

Mijn dochter heeft een abonnement op een christelijk jongerenmagazine. Onlangs drukte ze mij een exemplaar onder de neus, vouwde het tijdschrift open en wees me op een foto die de middenpagina in zijn geheel vulde. In een frisgroene weide staarden twee grote koeienogen mij aan. ‘Kijk pap,’ zei ze ‘dat is nou stille tijd nemen.’ Het verband met grazende herbivoren die zich ophielden in een weide bedekt met een bont tapijt van rolklaver en goudgele paardenbloemen ontging mij. Totdat ik het onderschrift bij de foto las: *Koeien herkauwen. Christenen ook?* Anders gezegd, de tijd nemen om het Woord van God in alle rust te overdenken. Te herkauwen dus. Ik moet u bekennen dat de praktijk van het leven weerbarstiger is – voor mij althans. Hoge werkdruk bepaalt het ritme van de dag. Vaak stort ik mij op lopende projecten en schrijfsels zonder toewijding aan God vooraf. Mijn enige gezelschap is veelal een mok sterke, hete koffie. De zegen over de dag zou ik ook aan het einde van de dag aan God kunnen vragen..... zo dacht ik.

De Duitse verzetstheoloog Dietrich Bonhoeffer dacht daar anders over. Bij wijze van proef maakte hij aan zijn studenten van het predikantenseminarium in Finkenwalde (1935-1937) een nieuwe dagorde bekend. Daarin was voorzien in een half uur stille tijd voor meditatie. Praktisch hield het in dat iedere student dagelijks voorafgaande aan alle geestelijke arbeid, zelfs voorafgaande aan het persoonlijk gebed, zou nadenken over een van te voren afgesproken aantal verzen uit de Schrift. Ze moesten zich concentreren op slechts die ene vastgestelde tekst. En niet op zoek gaan naar nieuwe gedachten, invallen, buitengewone ervaringen of ideeën voor een preek. Nee, ze krijgen de opdracht zich slechts te houden aan het overdenken van die ene tekst om te ontdekken wat het Woord van God hén persoonlijk en louter voor die ene dag te zeggen heeft. Bonhoeffer onderstreept dit nadrukkelijk. Later schrijft hij in zijn boek *Gemeinsames Leben*: ‘We vragen dus niet wat het Woord anderen te zeggen heeft. We maken geen exegetische uiteenzetting van een perikoop, we bereiden geen preek voor maar wij wachten op grond van een duidelijke belofte – Zijn Woord zal nooit leeg tot Hem terugkeren (Jes 55:11) – en bewaren het in het hart.’ Biddend mediteren is de grondhouding van waaruit de aspirant-theoloog zijn pastorale *habitus* leert verfijnen en professionaliseren, om later dienstbaar te zijn in kerk en wereld. De dagelijkse overdenking van een of meerdere verzen uit de Schrift, of liever de hele dag door, begint met stil zijn. Met zwijgen. Dat is *niet* niet-spreken. Zwijgen is vòòr alles een activiteit; het is bewust luisteren naar het gelezen Woord op eenzelfde wijze als een woord van een mens dat ons zo lang bijblijft, ons ontroert, in ons gemoed doorwerkt, ons onrustig maakt of juist verblijdt. Neem in de stilte van het ochtenduur een actieve luisterhouding aan en laat God tot je hart spreken door de verzen die je gelezen hebt. Dat is de basis, aldus Bonhoeffer, voor een mediterend leven: een *vita meditationis*. Maar dat vereist concentratie, geduld en tijd. En dat laatste hebben we niet, meende de kerkleiding van de Bekennende Kirche (BK). De jongeren moeten leren preken en leren catechiseren. Daar was gezien de tijdgeest inderdaad dringende behoefte aan. In reactie op de BK beklemtoont Bonhoeffer echter dat het spreken-en-preken niet gaat wanneer wij in de broederlijke gemeenschap zoals die in Finkenwalde voorbijgaan aan de eerste dienst die de een aan de ander bewijst, namelijk door eerst naar de ander te luisteren. Zoals onze liefde tot God – hoewel Hij eerst met ons begint – ermee begint dat wij naar Zijn Woord luisteren, zo begint de liefde tot de broeder ermee dat wij naar hem leren luisteren. Wie niet naar de broeder luisteren kan, zal al gauw niet meer naar God willen luisteren, maar meteen in actie willen komen. ‘Maar de eerste gedachte en het eerste woord van elke nieuwe dag behoren aan God toe,’ zo leidt Bonhoeffer de nieuwe dagorde in, ‘Pas dan kan ik de dag, en slechts die ene dag – niets meer of minder – als een geschenk ontvangen. Als ik mezelf de dag schenk loop ik op de zaken vooruit.’

U wilt weten hoe het afliep? Aanvankelijk ontbrak het Bonhoeffers leerlingen aan concentratie: een viel in slaap tijdens het verplichte half uur stille tijd, een ander besloot zijn preek uit te werken, sommigen bekenden geluierd te hebben..... Maar geleidelijk raakten zij met de dagelijkse meditatieve momenten vertrouwd. En ik? In mijn werkkamer hangt sinds kort de foto uit het jongerenmagazine. Een cadeautje van mijn dochter. Telkens als ik opzie van mijn schrijfwerk, kijken twee koeienogen mij aan. Ik laat mij graag door die blik en het scherpzinnige bijschrift inspireren: *koeien herkauwen. Christenen ook?* Ik weet het antwoord al. U ook?